

บทความวิชาการ (Academic article)

การรับรู้ทางสังคมเพื่อป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์

ในนักเรียนประถมศึกษา

Social Cognition for the Prevention and Management of Cyberbullying among Primary School Students

ธัญยาภักค์ คมธัชนิธิชัยวัต^{1*} วลัยนิกา ฉลากบาง¹ และ พรเทพ เสถียรนพเก้า¹

Thanyaphak Khomthatnithichayawat^{1*}, Wannika Chalakbang¹ and Pornthep Steannoppakao¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
2 กรกฎาคม 2568 14 สิงหาคม 2568 14 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์แนวคิดด้านการรับรู้ทางสังคม อันเป็นกลไกหลักที่จำเป็นในการป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ภายใต้บริบทที่เด็กเล็กเข้าถึงเทคโนโลยีได้รวดเร็วแต่ยังขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เพียงพอ เนื้อหาในการนำเสนอครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) ความหมายและองค์ประกอบของการรับรู้ทางสังคม (2) ภาพรวมปัญหาและรูปแบบการกลั่นแกล้งออนไลน์ที่พบบ่อยในโรงเรียนประถม (3) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้ทางสังคมกับการป้องกันการกลั่นแกล้งออนไลน์ในนักเรียนและ (4) แนวทางเสริมสร้างการรับรู้ทางสังคมด้วยกิจกรรมบูรณาการในหลักสูตร กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และการให้คำปรึกษาแบบยืดหยุ่น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการรับรู้ทางสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และแบบจำลองขั้นตอนการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นแนวทางในการป้องกันและรับมือเพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนป้องกัน ปรับปรุง และติดตามปัญหาในโรงเรียนระดับประถมได้อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ : การรับรู้ทางสังคม, การป้องกันและรับมือ, การกลั่นแกล้งทางออนไลน์

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: Thanyaphak.bim@gmail.com

Abstract

This academic article aims to synthesize theoretical perspectives on social perception as core mechanism for preventing and coping with cyberbullying among primary school students. The discussion is organized into four key areas: (1) definitions and components of social perception, (2) an overview of cyberbullying issues and common patterns observed in Thai primary schools, (3) the relationship between students' levels of social perception and their ability to prevent or respond to cyberbullying, and (4) strategies for fostering social perception through curriculum integration, cooperative group activities, and child-centered counseling. The analysis is grounded in relevant theoretical frameworks including Social Cognitive Theory, Social Learning Theory, and the Empathic Cycle Model. These frameworks are translated into practical guidelines for schools to systematically plan, prevent, improve, and monitor cyberbullying issues at the primary level.

Keywords: social perception, prevention and coping, cyberbullying

บทนำ

ในทศวรรษที่ผ่านมา สภาพแวดล้อมทางดิจิทัลของเด็กนักเรียนประถมศึกษาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยมีโรงเรียนจำนวนมากที่อนุญาตให้เด็กนักเรียนสามารถนำโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแท็บเล็ตติดตัวและนำเข้ามาในโรงเรียนได้ งานวิจัยเชิงคุณภาพของ สุหทัย โตสังวาล (2568) ระบุว่า เด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ 4-6 ในเขตเมืองกว่าร้อยละ 70 เคยถูกเพื่อนล้อเลียนหรือเผยแพร่รูปภาพที่มีการดัดแปลงจนเกิดความอับอายในโซเชียล สอดคล้องกันกับ อเนชา รัตนธรรมทอง (2566) เมื่อพบว่าจำนวนสองในสามของเด็กไทยที่ได้รับประสบการณ์การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ใช้สื่อโซเชียลก่อนถึงวัยอันควรและการขาดระบบเฝ้าระวังในโรงเรียน ซึ่งทำให้การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์มีความซับซ้อนและควบคุมได้ยาก

ผลกระทบของพฤติกรรมนี้ไม่หยุดอยู่เพียงความรู้สึกที่อับอายแต่ส่งผลกระทบทางจิตใจ ดังเช่นงานวิจัยของธำรง เลิศรัตน์กุล (2565) พบว่า เหยื่อของการถูกลั่นแกล้งทางออนไลน์มีความเสี่ยงทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าและวิตกกังวลสูง 3-4 เท่าของคนปกติ และมักเกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการเข้าเรียนหรือหยุดเรียนเป็นช่วง ๆ กรณีศึกษาหลายจังหวัดยังแสดงให้เห็นว่าครอบครัวต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการรักษาสุขภาพจิต ขณะที่โรงเรียนยังขาดศูนย์บริการให้คำปรึกษาที่เข้าถึงได้ จึงยิ่งทำให้เมื่อเกิดปัญหาไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

ดังนั้นการเสริมสร้างกระบวนการรับรู้ทางสังคมและความเห็นอกเห็นใจเป็นกลไกเชิงป้องกันและรับมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดในช่วงวัยประถม โครงการแนะแนวของ ลิขิต ใจดี (2566) แสดงให้เห็นว่า หลังผ่าน

กิจกรรมฝึกสลับบทบาทการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่าเด็กนักเรียนมีคะแนนทักษะการตีความหมายเจตนาผู้อื่นและความสามารถในการตอบข้อความได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่โปรแกรม SEL แบบห้องเรียนของพรพิมล เจริญอักษรกุล และคณะ (2567) ช่วยเพิ่มระดับความเห็นอกเห็นใจและลดการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ลงกว่าร้อยละ 40 ดังนั้นการบูรณาการทักษะรับรู้ทางสังคมเข้าในหลักสูตรประถมจึงไม่เพียงลดพฤติกรรมกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้ แต่ยังสามารถวางรากฐานความปลอดภัยทางดิจิทัลและความ เป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนไทยทั้งในปัจจุบัน

แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้ทางสังคม

การรับรู้ทางสังคม คือ กระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ที่ใช้การสังเกต ตีความหมาย และสังเคราะห์สัญญาณต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้อื่นร่วมกับบริบทแวดล้อมแล้วนำมาสร้างความหมายเพื่อคาดการณ์พฤติกรรมและปรับการตอบสนองของตนให้เหมาะสม (Fiske & Taylor, 2013) กระบวนการดังกล่าวมิใช่เพียงการรับข้อมูลผ่านประสาทสัมผัส หากแต่เป็นการดำเนินงานภายใน ที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง หรืออีโมจิออนไลน์ ต่อเนื่องไปสู่การดึงความรู้เดิมและค่านิยมส่วนบุคคลมาอธิบายแรงจูงใจของผู้อื่น ก่อนจะคาดหวังสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและคู่ที่สื่อสาร จากนั้นจึงเลือกถ้อยคำ ท่าที หรือการกระทำที่คิดว่าจะลดความขัดแย้งและยังคงรักษาความสัมพันธ์ได้ดีที่สุด (Crick & Dodge, 1994) นักเรียนประถมศึกษาที่มีทักษะการรับรู้ทางสังคมสูงจะสามารถแยกแยะการหยอกล้อของเพื่อนได้ ในขณะที่บางคนเลือกที่จะถอนตัวออกจากกลุ่มแชต หรือบางคนตอบโต้ข้อความด้วยอารมณ์ที่รุนแรง

เด็กวัยประถมศึกษาซึ่งตรงกับช่วงวัยเด็กตอนปลายและเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น งานวิจัยตามแนวพัฒนาการระบุว่าเด็กเริ่มเข้าใจความคิดที่ซับซ้อนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การศึกษาของ Osterhaus & Koerber (2021) ที่ติดตามกลุ่มตัวอย่าง 161 คน ตลอด 5 ปี พบว่า เด็กจำนวนมากมีความเข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว เมื่ออายุราว 9 ปี ก่อนจะค่อย ๆ ใช้ทักษะนี้อ่านใจเพื่อนและครูได้คล่องขึ้นในช่วงประถมปลาย ความสามารถดังกล่าวทำให้เด็กมองเห็นว่าผู้อื่นอาจคิดหรือรู้สึกต่างจากตน และเป็นรากฐานของความสามารถในการแยกแยะได้ถึงเจตนาในการหยอกล้อกันในแพลตฟอร์มดิจิทัล

Ratner, K. G. (2020) กล่าวว่า การรับรู้ทางสังคม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสังเกต (2) การตีความ (3) การอธิบายสาเหตุ และ (4) การเลือกตอบสนองที่เหมาะสม กรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับการวิจัยภาคสนามของ ชวีญชนก การิก และคณะ (2565) ซึ่งใช้กิจกรรมกลุ่มเสริมสมรรถนะทางสังคมในเด็ก กรุงเทพฯ พบว่า หลังทำกิจกรรม เด็กประถมปลายมีค่าเฉลี่ยของกระบวนการรับรู้ทางสังคม สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) ยืนยันว่าโครงสร้าง 4 องค์ประกอบนี้ สามารถนำไปออกแบบกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดการพัฒนาการรู้คิดทางสังคมเป็นงานทบทวนเชิงวิพากษ์ของ Blythe A. Corbett et al. (2018) ชี้ให้เห็นว่า การสังเกตโมเดล การเลียนแบบ และการเสริมแรง ยังคงเป็นสิ่งที่ใช้ได้ผลดีกับนักเรียนระดับประถมในการพัฒนาตนเอง ส่วนงานวิจัยของ รัชช ห้วยไร่ (2568) ได้พัฒนาแผนการสอนตามแนว

ทางการเรียนรู้จากตัวแบบ พบว่าการเน้นเพื่อนเป็นแบบอย่างร่วมกับการเสริมแรงเชิงบวกจากครูผู้สอน จะช่วยลดพฤติกรรมความก้าวร้าวทางวาจาและเพิ่มทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ได้ หากโรงเรียนมีต้นแบบเพื่อนที่ดีและสนับสนุนเชิงบวก เด็กจะซึมซับบรรทัดฐานการสื่อสารที่เคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นเกราะป้องกันสำคัญต่อการกลั่นแกล้งออนไลน์ในยุคปัจจุบัน

ทฤษฎีการเข้าใจจิตใจผู้อื่นซึ่ง Baron Cohen (1988) ได้อธิบายพัฒนาการของการเข้าใจว่าผู้อื่นมีความเชื่อ ความรู้สึก และเจตนาของตนเอง เด็กชั้นประถมปลายเด็กเริ่มเข้าใจว่าคนอื่นอาจมีความเชื่อที่ไม่ตรงกับความจริง และจะตัดสินใจตามความเชื่อของตัวเอง ไม่ใช่ตามสิ่งที่เราเห็นว่าจริง แล้วจะเริ่มรับรู้ได้ว่าข้อความประชดในห้วงสนทนาอาจไม่มีเจตนาร้ายจริง ๆ เมื่อแยกแยะได้ว่าอีกฝ่ายอาจพูดหรือเป็นเพียงการล้อเล่น ความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่นำไปสู่การตอบโต้รุนแรงจึงลดลง เมื่อเด็กอายุราว 10–11 ปี ที่สามารถอ่านและเข้าใจความหมายของข้อความในเชิงประชด เหน็บแนม หรือโอโมจิสองแง่ ทำให้สามารถรับมือกับเหตุการณ์เสี่ยงบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีสติ

ทฤษฎีการอธิบายสาเหตุพฤติกรรมของ Heider (1958) และการต่อยอดด้วยโมเดลความผันแปรร่วมของ Kelley (1973) กล่าวว่าความคิดพื้นฐานคือมนุษย์แสวงหาสาเหตุในการทำนายและควบคุม หากเด็กมองว่าการถูกล้อเลียนเกิดจากนิสัยหยาบคายประจำตัวของคู่สนทนา เด็กอาจโต้ตอบด้วยความก้าวร้าว ความโกรธ ต่างจากกรณีที่ดีความว่าคู่สนทนาถูกกดดันจากกลุ่มเพื่อนให้ใช้ถ้อยคำที่รุนแรง ซึ่งจะโน้มน้าวให้เด็กเลือกตอบสนองด้วยการตักเตือนหรือเพิกเฉย อย่างไรก็ตาม มนุษย์มักตกอยู่ใต้อคติที่ให้ความสำคัญในการตีความหมายกับอคติที่มากเกินไปจึงทำให้ความหมายในการสื่อสารผิดเพี้ยนและทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยโยนความผิดให้กับเพื่อน

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การรับรู้ทางสังคมเป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างการเรียนรู้เชิงเลียนแบบตามทฤษฎีปัญญาสังคม คือความสามารถเข้าใจมุมมองผู้อื่นตามกรอบทฤษฎีความเข้าใจจิตใจผู้อื่นและกลไกการวิเคราะห์สาเหตุพฤติกรรมตามแนวคิดทฤษฎีการอธิบายสาเหตุพฤติกรรม หากโรงเรียนระดับประถมศึกษามีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กมีทัศนคติในเชิงบวกจากต้นแบบที่ดี ฝึกสลับบทบาทหรือมุมมองการเรียนรู้ และไตร่ตรองเหตุปัจจัยอย่างเป็นระบบ เด็กย่อมมีภูมิคุ้มกันในการตีความเหตุการณ์บนโลกออนไลน์อย่างแม่นยำ ลดโอกาสตอบโต้ด้วยความรุนแรง และพร้อมเลือกวิธีสื่อสารที่ปลอดภัย มีความสร้างสรรค์ และเกื้อกูลกัน

ความหมายและองค์ประกอบหลัก

นักจิตวิทยาสังคมได้พัฒนาทฤษฎีการรับรู้ทางสังคมตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา โดย Healy, M., Richard, A., & Kidia, K. (2022) มองว่ามนุษย์ใช้กระบวนการรับข้อมูลและจัดระบบความรู้เกี่ยวกับผู้อื่น เพื่อสร้างภาพจิต ที่ช่วยให้เราใช้ชีวิตร่วมกันอย่างราบรื่น ขณะเดียวกัน Bruner & Tagiuri (1954) ให้ความสำคัญกับแบบแผนทางวัฒนธรรม ซึ่งฝังอยู่ในการตีความสีหน้า น้ำเสียง และท่าทางของคน

รอบข้าง ส่วน Heider (1958) เชื่อว่า เราสร้างกรอบสาเหตุให้พฤติกรรมผู้อื่นเพื่อทำนายและควบคุมสถานการณ์รอบตัวได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อมาถึงยุคของทฤษฎีบุคลิกภาพเชิงต้นแบบ Cantor & Mischel (1979) เห็นว่าการรับรู้ทางสังคมคือการจับใจความสำคัญของแต่ละคน แล้วเปรียบเทียบกับหมวดหมู่บุคคลในความทรงจำ เพื่อเข้าใจและคาดเดาพฤติกรรม ต่อมา Crick & Dodge (1994) ขยายเป็นโมเดลการประมวลข้อมูลทางสังคมสำหรับเด็ก ที่แบ่งขั้นตอนเป็น รับผิดชอบ ตีความ ตั้งเป้าหมาย วางแผน ลงมือ ประเมินผล และสังเคราะห์แนวคิดก่อนหน้าแล้วเชื่อว่า ทริพยากรสมองมีจำกัด จึงทำให้เราใช้ “อคติ” และ “แบบแผน” เพื่อประหยัดพลังงานในการตีความ ในด้านการเข้าใจจิตใจผู้อื่น Baron-Cohen (1988) นิยามว่าเป็นความสามารถในการอ่านใจผู้อื่น ทำให้เราเข้าใจว่าคนอื่นมีความเชื่อ เจตนา และอารมณ์อย่างไร ต่อมา Saxe (2006) และ Epley & Gilovich (2016) เสนอว่า การรับรู้ทางสังคมคือการแก้ปัญหาเชิงอนุมาน ภายใต้ข้อมูลไม่ครบถ้วน โดยอาศัยทั้งประสบการณ์จริง สมมุติฐานเดิม และบริบทเฉพาะหน้าในการคาดการณ์พฤติกรรมของผู้อื่นให้แม่นยำขึ้น

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การรับรู้ทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์รับข้อมูล จัดระบบ และตีความพฤติกรรมหรือสภาวะจิตใจของผู้อื่น ผ่านการสังเกตสีหน้า น้ำเสียง ท่าทาง และบริบททางวัฒนธรรม เพื่อสร้าง “ภาพจิต” หรือแบบจำลองภายในใจที่ช่วยให้เข้าใจ เจตนา อารมณ์ และแรงจูงใจของผู้อื่น อีกทั้งใช้การอนุมานบนฐานข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ผสานกับประสบการณ์เดิม สมมุติฐาน และทริพยากรสมองที่มีจำกัด เพื่อทำนาย พยากรณ์ และควบคุมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

บริบทการกลั่นแกล้งทางออนไลน์

1. นิยามและลักษณะพฤติกรรม

ในการศึกษาวิจัยหลายชิ้น นักวิจัยส่วนใหญ่ให้ความหมายของการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ว่าเป็นพฤติกรรมที่ผู้กระทำมีเจตนาจงใจใช้ช่องทางดิจิทัลในการทำร้ายหรือสร้างความทุกข์ใจให้กับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความไม่สมดุลของสถานะระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ กล่าวคือ บริบทของสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งไร้ตัวตนช่วยลดการยับยั้งชั่งใจ ทำให้พฤติกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นได้ง่ายและบ่อยครั้ง โดย นฤมล พรรณ กัลยาณวุฒิ และคณะ (2566) เน้นว่าการกระทำต้องมัลักษณะประสงค์ร้ายและแผ่ขยายแบบต่อเนื่อง ขณะที่ พินวา แสนใหม่ (2563) เสริมว่าอำนาจในการใช้เทคโนโลยีเป็นแกนสำคัญที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งและนำไปสู่การใช้ถ้อยคำรุนแรงหรือการใช้สื่อส่วนตัวของผู้อื่นมาประจาน หทัยชนก เผ่าวิริยะ (2564) ได้จำแนกพฤติกรรมออกเป็นกลุ่ม เช่น การใช้ถ้อยคำหยาบคายในห้องสนทนา การเผยแพร่ภาพอัปอาย และการกีดกันสมาชิกในกลุ่มออนไลน์ แสดงให้เห็นมิติของรูปแบบการกระทำที่หลากหลาย แต่ยังคงมีแกนร่วมกันว่าต้องเป็นการกระทำที่เลือกจงหะ เลือกเป้าหมาย และกระทำซ้ำ ๆ

ในขณะเดียวกัน มีงานวิจัยบางชิ้นที่นำเสนอความหมายที่ต่างออกไป เช่น บุษราคม ชัชวาล ชาญชนกิจ และคณะ (2566) ให้ความสำคัญกับกลไกการกดดันทางสังคม เช่น การแบล็กเมล์ข้อมูลส่วนตัว

หรือการหลอกลวงให้โอนเงิน ซึ่งสะท้อนว่าการกลั่นแกล้งทางออนไลน์อาจไม่ใช่เพียงคำหยาบคายในแชท แต่เป็นการละเมิดสิทธิและทรัพย์สินได้ พิณวา แสนใหม่ (2563) ยังชี้ให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ทักษะการควบคุมตนเองต่ำ หรือภูมิหลังครอบครัวตึงเครียด อาจทำให้ผู้เรียนสลับบทบาทระหว่างผู้กระทำและเหยื่อได้อีกด้วย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยข้างต้น เราจึงสามารถสรุปร่วมกันได้ว่า การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ หมายถึง การใช้สื่อดิจิทัลในการกระทำที่มีเจตนาร้ายและเกิดซ้ำ ๆ ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ไม่สมดุล อย่างไรก็ตาม การศึกษาบางชิ้นได้อธิบายพฤติกรรมทั้งในแง่ของกลไกทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และรูปแบบการละเมิดสิทธิต่าง ๆ ซึ่งช่วยอธิบายให้เข้าใจสถานการณ์มากยิ่งขึ้น และชี้ให้เห็นว่ากลยุทธ์การป้องกันควรครอบคลุมในรูปแบบของการพัฒนาทักษะรู้เท่าทันสื่อ การสร้างสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ปลอดภัย และการเสริมพลังให้กับผู้เรียนในการควบคุมตนเองอย่างเหมาะสมต่อไปในอนาคต

2. ปัจจัยกระตุ้นในโลกออนไลน์

ใน พ.ศ. 2564 สุจิตรา แก้วสินวล และคณะ เปรียบเทียบนักเรียน ป.4-6 ในจังหวัดเชียงใหม่ และสงขลา พบว่าโรงเรียนที่ปล่อยให้เด็กใช้มือถือส่วนตัวอย่างอิสระหลังเลิกเรียน และมีสัญญาณไวไฟครอบคลุมทั้งอาคารจะมีสัดส่วนเด็กเคยถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์สูงกว่าถึงเกือบเท่าตัว สรุปได้ว่าการเข้าถึงโซเชียลเป็นด่านแรกที่ทำให้มีความเสี่ยงในการกลั่นแกล้งกันในโลกออนไลน์สูง ขณะเดียวกันความใกล้ชิดระหว่างครูกับเด็ก เช่น มีครูประจำชั้นตอบแชตหลังเลิกเรียนจะสามารถช่วยลดเหตุลงได้ จึงจัดอยู่ในกลุ่มปัจจัยคุ้มครอง ถัดมาใน พ.ศ. 2564 กิติรัตน์ สุวรรณรงค์ พบว่า การเสฟสื่อรุนแรงบนแพลตฟอร์มวิดีโอ, แรกกดดันจากเพื่อนที่ชอบกลั่นแกล้ง และการเลี้ยงดูแบบอำนาจนิยม เป็นตัวแปรร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมเป็นผู้กลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้ถึง 33.4 % ของความแปรปรวนทั้งหมด งานของ พงษ์สุดา ป่องสีดา (2564) พบว่าปัจจัยที่สามารถกระตุ้นการกลั่นแกล้งทางออนไลน์นั้นเริ่มตั้งแต่ระดับประถมต้น ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มหลุดพ้นจากการควบคุมของครอบครัว, ณรงค์ศักดิ์ นวภัทร (2566) ได้สัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียน ครู ผู้ปกครอง เพื่อสร้างคู่มือสถานศึกษาต้นแบบ ผลการวิเคราะห์เหตุเผยให้เห็นแรงขับเคลื่อน สังคมออนไลน์อย่างชัดเจน ความต้องการมีตัวตนและเพิ่มยอดไลค์, การเลียนแบบอินฟลูเอนเซอร์, รวมถึงช่องโหว่ของระบบเฝ้าระวังในโรงเรียน ทำให้เด็กใช้การกลั่นแกล้งทางออนไลน์เป็นการแสดงออกเพื่อเรียกเสียงหัวเราะจากเพื่อน ต่อมางานวิจัยและพัฒนาชุดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ของ นฤมลพรรณ กัลยาณวุฒิ (2566) เป็นการทดลองด้านการป้องกันในเด็กวัย 9-10 ปี ที่มีการกลั่นแกล้งทางออนไลน์มักอ่านความรู้สึกของเหยื่อไม่ออก หลังผ่านกิจกรรมสวมบทบาทและสะท้อนอารมณ์ พบว่าพฤติกรรมความรุนแรงในกลุ่มแชตลดลง จึงเป็นการบ่งบอกว่าความเห็นอกเห็นใจกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันพฤติกรรมรุนแรงในโลกออนไลน์ได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปปัจจัยกระตุ้นหลักคือ (1) การเข้าถึงโซเชียลที่ง่ายและใช้ในระยะเวลาานาน (2) เนื้อหาและเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (3) แรงจูงใจจากระบบโซเชียล(การกระตุ้นยอดไลค์ การแชร์) และ (4) ความเห็นอกเห็นใจ ส่วนปัจจัยคุ้มครองที่วิจัยซ้ำว่าได้ผล คือความใกล้ชิดของครู และครอบครัวที่พร้อมพูดคุยและกิจกรรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจกัน

3. ผลกระทบต่อเด็กนักเรียนประถมศึกษา

ในช่วงที่ผ่านมาผลกระทบของการถูกกักกันแกล้งทางโลกออนไลน์ที่มีต่อเด็กประถมเริ่มมีภาพที่ชัดเจน จากการศึกษาของนักวิชาการต่อไปนี้ เพื่อให้เห็นพัฒนาการตลอดระยะเวลา พ.ศ. 2562-2567 งานแรกซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้น คือ การศึกษาภาคสนามเชิงคุณภาพของ ปัญญารัตน์ ไส้สุวรรณชาติ และคณะ. (2562) ในโรงเรียนสังกัด กทม. ที่เลือกสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนที่เคยถูกเพื่อนปลอมแปลงบัญชีในโซเชียล แล้วโพสต์ข้อความลามก ยั่ว ความขัดแย้ง ทำให้เกิดความอับอายและความหวาดกลัวจนทำให้เด็กบางคนไม่กล้าไปโรงเรียนและเก็บตัวเงียบไม่อยากไปโรงเรียน ซึ่งอาจจะถูกแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อครอบครัวมีช่องทางพูดคุยหรือรับฟังร่วมกัน งานของ สุจิตรา แก้วสีนวล และคณะ (2564) ได้ศึกษาด้วยการสำรวจความสามารถในการปรับตัวเชิงดิจิทัล ของเด็กนักเรียนประถมปลายในเชียงใหม่และสงขลา ผลปรากฏว่าเมื่อเผชิญหน้ากับเหตุการณ์การกักกันแกล้งในโลกออนไลน์ นักเรียนตอบสนองด้วยการฟ้องครูหรือโทรสายด่วนมากกว่า และ การมีครูคอยปกป้องหลังเกิดเหตุเป็นวิธีที่สามารถเยียวยาจิตใจได้ในระดับหนึ่ง โดยในวารสารจังหวัด เชียงราย ซึ่ง พงษ์สุดา ป้องสีดา (2564) พบว่าร้อยละ 55 ที่ถูกกักกันแกล้งส่วนใหญ่เป็นการคำทอในห้องสนทนาออนไลน์ ผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นคือเกิดความเครียด ทำให้ออนไม่หลับ และไม่อยากไปโรงเรียน แม้งานนี้จะรวมเด็กมัธยมตอนต้นไว้ด้วย แต่ข้อมูลระดับประถมตอนปลายก็ชี้ชัดว่าอาการทางจิตสังคมเกิดขึ้นตั้งแต่มานาน ม.1 แล้ว

นฤมลพรรณ กัลยาณวุฒิ (2566) ได้ออกแบบชุดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ให้เด็กนักเรียนที่เคยกักกันแกล้งเพื่อนทั้งต่อหน้าและทางออนไลน์ ภายหลังทำกิจกรรม ทำให้สะท้อนความรู้สึกได้ชัดเจนขึ้น ผลการศึกษาช่วยอธิบายวงจรการกักกันแกล้งทางออนไลน์ สามารถเรียนรู้ที่จะยังมีเมื่อเข้าใจผลกระทบเชิงอารมณ์ ต่อมางานวิจัยเชิงนโยบายของ ณรงค์ศักดิ์ นวภัทร (2566) ได้สร้างคู่มือสถานศึกษาต้นแบบในการป้องกันการถูกกักกันแกล้ง พบว่าแม้โรงเรียนจะจัดการกับการกักกันแกล้งต่อหน้าได้แต่การกักกันแกล้งออนไลน์ยังถูกมองว่าเป็นแค่การเล่นสนุก ทั้งที่ผลกระทบทางจิตใจต่อเหยื่อนั้นทำให้เกิดการซึมเศร้า วิตกกังวล ไม่กล้าแสดงออก ผลการเรียนรู้ตรงกันไม่แพ้กัน ข้อเสนอของงานจึงชี้ให้เห็นความสำคัญในการจัดระบบเฝ้าระวังในโรงเรียนควบคู่การสื่อสารกับครอบครัวอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าเมื่อลำดับเหตุการณ์พบว่าผลกระทบที่เกิดกับเด็กนักเรียนเรียงลำดับตามเหตุการณ์คือ (1) เด็กวัยประถมเริ่มเข้าสู่การถูกกักกันแกล้งในโลกออนไลน์และยังไม่สามารถแยกแยะเหตุการณ์ได้ (2) ผลกระทบทางอารมณ์เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น ความกลัว ความอับอาย และความเครียด แต่จะเรื้อรังถ้าไม่มีผู้ใหญ่ช่วยประคอง (3) บริบทโรงเรียนและการใส่ใจของครอบครัวเป็นตัวแปรคุ้มครองสำคัญที่สุด (4) หลักสูตรที่เน้นการสื่อสาร การรู้เท่าทัน และกิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้เหยื่อและผู้กระทำตระหนักผลกระทบและสามารถลดพฤติกรรมได้จริง และ (5) การจัดระบบเฝ้าระวังระดับโรงเรียนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้หมดไปเนื่องจากผลกระทบทางจิตใจที่เกิดขึ้นทางจิตใจควรถูกดูแลจากบุคคลใกล้ชิด ครูและผู้ปกครองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในปัญหาครั้งนี้ แนวทางที่จะช่วยป้องกันได้ผลจึงประกอบไปด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ คือ ครอบครัว โรงเรียน และพื้นที่ออนไลน์ที่สร้างสรรค์

การเชื่อมโยงระหว่างการรับรู้ทางสังคมกับการป้องกันการกลั่นแกล้งออนไลน์ในนักเรียน

1. กระบวนการรับรู้สถานการณ์

ในขั้นตอนแรกเด็กจะต้อง “รับสัญญาณ” และ “จดจำ” จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมออนไลน์ เช่น ข้อความ เสียงอิโมติคอน หรือโทนถ้อยคำต่าง ๆ งานของ Van Reemst et al. (2021) พบว่า ผู้ที่เคยถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์มักจะมีแนวโน้มสูงต่อสัญญาณการโจมตี เช่น คำหยาบ ภาพล้อเลียน ทำให้พวกเขาโฟกัสแต่กับสิ่งลบเพียงด้านเดียว ขณะที่งานวิจัยของ Modecki et al. (2021) ใช้ Game จำลองสถานการณ์ พบว่าเมื่อให้นักเรียนฝึกผ่านสถานการณ์จำลองซ้ำ ๆ จะช่วยเพิ่มความแม่นยำในการจดจำสัญญาณบ่งชี้พฤติกรรมก้าวร้าว และลดการมองข้ามสิ่งทีก่อให้เกิดความช่วยยู่ได้

2. การตีความเจตนาและอารมณ์ผู้อื่น

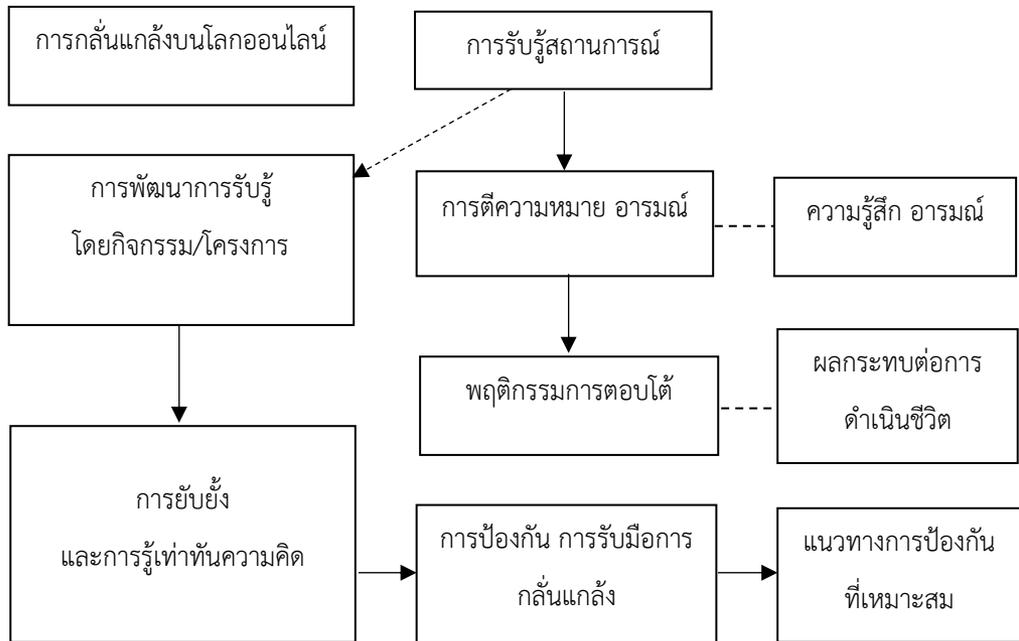
หลังจากรับสัญญาณแล้ว เด็กจะต้องตีความว่าผู้ส่งมีเจตนาอย่างไร และแฝงด้วยอารมณ์ใด งานวิจัยของ Franzen, M. (2021) พบว่า ความสามารถในการอ่านอารมณ์ผู้อื่น เป็นตัวกลางระหว่างประสบการณ์ถูกปฏิเสธจากผู้ปกครองกับการมีแนวโน้มแสดงออกพฤติกรรมก้าวร้าวทางออนไลน์ ผู้ที่มี EQ สูงจะตีความได้แม่นยำกว่าและลดโอกาสการใช้ความรุนแรงในการตอบโต้ ส่วน Ratnayaka et al. (2020) ชี้ว่า การฝึกให้เด็กรับบทบาทในสถานการณ์จำลองเพื่อตรวจจับบทบาทผู้ดำเนินการ, ผู้ถูกกระทำ หรือผู้สังเกตการณ์จะช่วยให้เด็กรู้จักมุมมองในบริบทต่าง ๆ และตีความพฤติกรรมผู้อื่นได้แม่นยำและคล่องมากขึ้น

3. กลไกป้องกันเบื้องต้น

เมื่อนักเรียนรู้จักรับรู้และตีความสัญญาณอย่างถูกต้อง จึงจะสามารถนำความรู้ไปใช้เลือกตอบสนองหรือยับยั้ง การกระทำที่อาจลุกลามเป็นการกลั่นแกล้งออนไลน์ได้ โดยโปรแกรม Leff, S. (2020) ซึ่งผสมผสาน สื่ออินเทอร์แอคทีฟ และสื่อมัลติมีเดีย ถูกออกแบบให้เด็กฝึกผ่านขั้นตอน SIP ทั้ง 6 ขั้น พบว่าหลังฝึก เด็กมีแนวโน้มใช้วิธี “Stop-Save-Block-Tell” เพื่อลดการตอบโต้เชิงลบได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ งานของ Pérez et al. (2023) แนะนำการใช้ Serious Game ร่วมกับ Bayesian Networks เพื่อจำลองสถานการณ์ถ้ามีคนโพสต์ข้อความล่วงละเมิด แล้วให้เด็กเลือกกลไกป้องกัน (เช่น บล็อก แจ้งผู้ใหญ่) ผลเบื้องต้นแสดงว่าช่วยลดความอยากตอบโต้โกรธและเพิ่มความมั่นใจในการเอาตัวรอดในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการเชื่อมโยงระหว่าง การรับรู้สถานการณ์ การตีความเจตนาอารมณ์ และการกำกับตนเองก่อนส่งข้อความ หากเมื่อโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการการฝึกหยุดคิด การสลับมุมมอง และการตั้งคำถามเชิงคุณค่าเข้าในกิจกรรมประจำวัน จะทำให้เด็กมีการรับรู้ทางสังคมที่ดีพร้อมป้องกันและลดการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสามารถอธิบายขยายความการเชื่อมโยงระหว่าง การรับรู้สถานการณ์ การตีความเจตนาอารมณ์ และการกำกับตนเองก่อนส่งข้อความ ให้รายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพอธิบายกระบวนการรับรู้กับการพัฒนาการรับรู้

จากภาพข้างต้นอธิบายผังภาพลำดับขั้นของกระบวนการรับรู้กับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ต้นเหตุของการกลั่นแกล้งทางออนไลน์เกิดขึ้นได้ง่าย เพราะผู้กระทำมักอยู่ในสถานะ “ไร้ตัวตน” และมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกกระทำ เช่น การใช้บัญชีปลอม คอมเมนต์ลบข่าวลือ หรือแชร์ข้อมูลส่วนตัว ทำให้เขากล้าทำพฤติกรรมชั่ว ๆ โดยไม่กลัวผลตามมา ลำดับต่อมา คือ ขั้นตอนการรับรู้และตีความสถานการณ์เมื่อเจอข้อความหรือภาพในโซเชียล ที่ปรากฏเพียงตัวอักษร ซึ่งขาดสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในการสื่อความหมาย เช่น น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง จึงอาจเข้าใจผิด คิดว่าถูกล้อเลียนหรือข่มขู่ ทำให้อารมณ์และพฤติกรรมตอบโต้ที่นำไปสู่ผลกระทบที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตได้ ถ้าตีความว่าเป็นการรังแก เราจะรู้สึกโกรธ เสียใจ หรือตกใจ แรงอารมณ์นี้อาจทำให้ตอบกลับด้วยคำรุนแรง ลบคอมเมนต์ หรือถอนตัวจากกลุ่ม จนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต เช่น เครียด เรียนไม่รู้เรื่อง หรือห่างเหินจากกลุ่มเพื่อน

หากแต่การพัฒนาทักษะและยับยั้งชั่งใจหลังจากการรับรู้เหตุการณ์จะสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ โดยทางโรงเรียนอาจจัดกิจกรรมฝึกคิดก่อนโพสต์หรืออบรมเชิงปฏิบัติการการรู้เท่าทันสื่อ ให้เด็กได้ลองเล่นเกมจำลองสถานการณ์ เมื่อฝึกบ่อย ๆ จะช่วยให้สังเกตบริบทได้ดีขึ้น และหยุดคิดก่อนตอบโต้ นำไปสู่แนวทางป้องกันและช่วยเหลือในแต่ละบริบทของสถานศึกษา เมื่อรู้ทันและควบคุมอารมณ์ได้ เด็กจะรู้วิธีรับมือ เช่น บล็อกผู้รังแก แจ้งครู หรือปรึกษาเพื่อน ซึ่งช่วยลดโอกาสเกิดเหตุซ้ำ และสร้างสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ปลอดภัยในระยะยาว

สรุปคือ ถ้าเราเริ่มจากรู้ทันสถานการณ์ ดีความอย่างมีสติ ฝึกยับยั้งอารมณ์ แล้วใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันร่วมกับเพื่อนและครู ก็จะสามารถลดปัญหาการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้

แนวทางพัฒนาการรับรู้ทางสังคมในนักเรียนระดับประถม

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี สามารถนำมาเป็นแนวทางในการป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ของนักเรียนประถมศึกษาได้ ดังนี้

6.1 เด็กควรฝึกสร้าง “ภาพจิต” ที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากบันทึกหลักฐาน เช่น วันที่ เวลา และเนื้อหาข้อความ ก่อนสรุปเจตนา เพื่อหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่และเข้าใจบริบทของข้อความนั้นอย่างชัดเจน

6.2 นำแบบแผนทางวัฒนธรรม มาใช้เป็นกรอบในการตีความหมาย โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าในวัฒนธรรมไทยหรือในกลุ่มเพื่อน ข้อความใดถือเป็นคำสุภาพหรือการเหน็บแนม เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง

6.3 สอนเด็กฝึกตั้งคำถามเชิงสาเหตุ ว่าเพราะเหตุใดอีกฝ่ายจึงโพสต์ข้อความนั้น โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายใน เช่น อารมณ์หรือสภาพจิตใจ และปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาส่วนตัวหรือสิ่งเร้ารอบข้าง เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้อื่นอย่างรอบด้าน

6.4 ระบบจำลองสถานการณ์แบบอวาตาร์บนเว็บ Russo-Ponsaran (2021) ให้เด็กลงมือฝึกตัดสินใจตามขั้นตอน SIP ในบริบทต่าง ๆ (เช่น ถูกกลั่นแกล้ง การเข้ากลุ่มเพื่อน) ทำให้เด็กมีความมั่นใจในการตีความสัญญาณทางสังคม และความมั่นใจในการเลือกกลยุทธ์ตอบโต้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

6.5 กระตุ้นให้ตระหนักถึง “อคติ” ที่เกิดโดยธรรมชาติของมนุษย์ โดยฝึกให้ตั้งคำถามย้อนกลับ เช่น เราเคยเห็นพฤติกรรมนี้จากบุคคลเดิมหรือไม่ เพื่อหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ผิดพลาด

6.6 พัฒนาทฤษฎีจิตใจและความเห็นอกเห็นใจ ผ่านกิจกรรมสลับบทบาท ให้เด็กได้ลองรับรู้ความรู้สึกของทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ช่วยให้เข้าใจอารมณ์ เจตนา และมุมมองของผู้อื่นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

6.7 ฝึกการอนุมานเชิงบริบท โดยผสมผสานข้อมูลที่ได้พบ สมมุติฐานเดิม และบริบทเฉพาะหน้าเข้าด้วยกันก่อนสรุปความหมาย ช่วยให้การตีความพฤติกรรมผู้อื่นมีความแม่นยำและลดความเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้อย่างเป็นระบบ

บทสรุป

สรุปประเด็นเชิงทฤษฎี

การรับรู้ทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่เด็กสามารถใช้มองและตีความข้อความบนสื่อออนไลน์ ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลทางสังคมที่อธิบายขั้นการรับสัญญาณและตีความเจตนา ส่วนทฤษฎีจิตใจของผู้อื่น เน้นความสามารถสลับมุมมองและอ่านอารมณ์ ขณะที่ทฤษฎีสังคมปัญญาจะตอกย้ำอิทธิพลของแบบอย่าง

และแรงเสริมจากสิ่งแวดล้อม เมื่อนำกรอบเหล่านี้มาทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการ ตั้งแต่การมองเห็น รู้สึก คิด ตัดสินใจ จนถึงการตอบสนองต่อเหตุการณ์การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ หากเด็กพัฒนาทักษะในแต่ละขั้น ได้อย่างสมดุล ย่อมสามารถลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่อ ลดแรงจูงใจเป็นผู้กระทำ และส่งเสริมการช่วย ยับยั้งเหตุการณ์ร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นได้

การประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ

แนวทางการปฏิบัติเสนอแบ่งเป็น 4 แนวทาง ดังนี้ (1) กิจกรรมสวมบทบาทและสลับบทบาท เพื่อกระตุ้นความเห็นอกเห็นใจกัน (2) เกมจำลองสถานการณ์ออนไลน์ ช่วยฝึกคิดก่อนคลิกในสภาพใกล้เคียงจริง (3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ วางเงื่อนไขให้เด็กต้องรับฟังและเคารพกันเพื่อบรรลุเป้าหมายกลุ่ม และ (4) การบูรณาการหัวข้อพลเมืองดิจิทัลกับรู้เท่าทันสื่อในหลักสูตรวิชาหลัก เมื่อนโยบายโรงเรียนสนับสนุนผ่าน คู่มือสังเกตพฤติกรรม ศูนย์แจ้งเหตุออนไลน์ และเครือข่ายผู้ปกครอง ทุกฝ่ายจะร่วมสร้างวัฒนธรรม *หยุด ฟัง ถาม* ก่อนส่งข้อความ ซึ่งเป็นเกราะรับรู้ทางสังคมที่เด็กสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน

ข้อจำกัดเชิงบทความ

ข้อเสนอในบทความอิงจากกรอบทฤษฎีและงานวิจัยต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ จึงยังขาด หลักฐานเชิงประจักษ์ที่เก็บข้อมูลระยะยาวในบริบทโรงเรียนประถมไทย นอกจากนี้ การประเมินทักษะรับรู้ ทางสังคมและพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ยังใช้แบบประเมินตนเองเป็นหลัก อาจเกิดจากการอคติ ด้านการโต้ตอบ งานวิจัยในอนาคตควรออกแบบการทดลองภาคสนามที่ควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนและใช้วิธี สังเกตพฤติกรรมควบคู่กับประเมินแบบสอบถาม เพื่อยืนยันประสิทธิผลของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน และควรศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภูมิภาค และเพศ เพื่อปรับแนวทางให้เหมาะสมกับความ หลากหลายของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กิติรัตน์ สุวรรณรงค์. (2564). *ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ของนักเรียนประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี*. [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. 51-57.

https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/62910131.pdf

ขวัญชนก การิก, มณฑิรา ตารุเพ็ง, และพัชราภรณ์. (2565). กิจกรรมกลุ่มเสริมสมรรถนะทางสังคมในเด็ก ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วารสารพัฒนาการเด็ก*, 10(2), 150–165.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/edj/article/view/258907>

ปัญจรัตน์ ใต้สุวรรณชาติ, ธานินทร์ สุธีประเสริฐ, และสุภาพร บุญศิริลักษณ์. (2562). ปัจจัยทำนายการกลั่น แกล้งและถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนในภาคกลางของประเทศ, *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 30(2), 100–113.

<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jmht/article/view/252315>

- ณรงค์ศักดิ์ นวกัทร. (2566). สถานศึกษาต้นแบบในการป้องกันการกลั่นแกล้ง ช่มเหง รังแกกันในโรงเรียน
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. *วารสารกระบวนกรายุติธรรม*, 16(1), 35–
68. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JTJS/article/view/260584>
- อึ้งาร เลิศรัตน์กุล, อีรพร สุนทรลักษณ์, และศุภกร สุทธิกุล. (2565). *Awareness, perception and
perpetration of cyberbullying by high school students and undergraduates in
Thailand*. *PLOS ONE*, 17(4), e0267702.
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0267702>
- นฤมลพรรณ กัลยาณวุฒิ. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อป้องกันการพฤติกรรมการกลั่น
แกล้งรังแกผู้อื่นของเด็กในช่วงอายุ 9–10 ปี โรงเรียนวลีรัตน์วิทยา. *วารสารสังคมศาสตร์และ
วัฒนธรรม*, 7(8), 268–278. [http://ir-
ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2507/1/gs611130388.pdf](http://ir-
ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2507/1/gs611130388.pdf)
- บุษราคัม ชัชวาลชาญนกิจ, อีระ กุลสวัสดิ์, และภัสสนันท์ พวงเถื่อน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการ
กลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์: กรณีศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจ
และการเมือง*, 12(2).
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal/article/view/270975/181227>
- พงษ์สุดา ป้องสีดา. (2564). ความชุกของการรังแกกันและปัจจัยด้านครอบครัวที่เกี่ยวข้องในนักเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน. *เชียงรายเวชสาร*, 13(2), 102–
119. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/crmjournal/article/view/249930/170275>
- พรพิมล เจริญอักษรกุล. (2567). *การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
โดยใช้กิจกรรมแนะแนว*. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
<https://so03.tcithaijo.org/index.php/JMND/article/view/283693/187278>
- พินวา แสนใหม่. (2563). *การรังแกทางไซเบอร์ผ่านสื่อออนไลน์: สาเหตุและแนวทางการจัดการปัญหา*.
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
https://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2563/b210818e.pdf?utm_source=chatgpt.com
- รักษ์ ห้วยไร่. (2568). *การพัฒนาการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการทฤษฎีการบำบัดความคิดพฤติกรรมต่อคติ
สมบุรณ์แบบของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์*.
[วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
<https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/6942>
- ลิขิต ใจดี. (2566). การวิจัยละครสร้างสรรค์ในประเทศไทย สู่แนวทางการพัฒนาโมเดล ละครสร้างสรรค์
เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการความขัดแย้งของเยาวชน ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์, 10(1), 234-254.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/arts/article/view/266491>

- สุหทัย โตสังวาล. (2568). บทบาทพยาบาลจิตเวชและแนวปฏิบัติในการป้องกันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ของวัยรุ่น. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 39(2), 85-91.
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JPNMH/article/view/268269>
- สุจิตรา แก้วสีนวล, และฤทัยชนนี สิทธิชัย. (2564). การศึกษาความสามารถในการปรับตัวเชิงดิจิทัลต่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และประทุษวาจาออนไลน์ของนักเรียนประถมศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเชียงใหม่-สงขลา. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 39(4), 87-102.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jiskku/article/view/253747>
- หทัยชนก เผ่าวิริยะ. (2564). พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นและการตกเป็นเหยื่อการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของนิสิตพยาบาล. *พยาบาลสาร*, 48(1), 159-173.
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2020/TU_2020_6014030123_11316_15897.pdf?utm_source=chatgpt.com
- อมรทิพย์ อมราภิบาล. (2559). เหยื่อการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในกลุ่มเยาวชน: ปัจจัยเสี่ยง ผลกระทบต่อสุขภาพจิต และการปรึกษาคู่คนที่สาม. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 14(1), 59-73. <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/search2/article/view/4395>
- อเนชา รัตนธรรมทอง. (2566). การพัฒนาโปรแกรมการยอมรับและพันธะสัญญาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างการควบคุมยับยั้งการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในวัยรุ่น. *วารสารวิจัยการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 24(1), 80-91.
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/257018/177443>
- Corbett BA., Qualls LR., Valencia B., Fecteau SM., & Swain DM. (2018). *Peer-mediated theatre-based intervention improves social cognition in inclusive elementary classrooms*. *Frontiers in Psychiatry*, 9, 234.
https://www.researchgate.net/publication/267743541_Peer-Mediated_Theatrical_Engagement_for_Improving_Reciprocal_Social_Interaction_in_Autism_Spectrum_Disorder
- Baron-Cohen, S. (1988). *Mindblindness: An essay on autism and theory of mind*. MIT Press.
<https://archive.org/details/mindblindnessess0000baro/page/n6/mode/1up>
- Bruner, J. S., & Tagiuri, R. (1954). *The perception of people*. In J. S. Bruner & E. G. Judd (Eds.), *Person perception and interpersonal behavior*. Stanford University Press, 41-66. https://archive.org/details/personperception0000tagi_c8e9/page/n1/mode/1up

- Cantor, N., & Mischel, W. (1979). *Prototypes in person perception*. *Advances in Experimental Social Psychology*, 12, 3–52.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0065260108602580?via%3Dihub>
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74–101. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0033-2909.115.1.74>
- Epley, N., & Gilovich, T. (2016). *The mechanics of motivated reasoning*. *Journal of Economic Perspectives*, 30(3), 133–140.
<https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.30.3.133>
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (2013). *Social cognition: From brains to culture (2nd ed.)*. Sage Publications. <https://sk.sagepub.com/book/mono/preview/social-cognition-2e.pdf>
- Franzen, M., de Jong, P. J., Veling, W., & aan het Rot, M. (2021). *Victims of bullying: Emotion recognition and understanding*. *Frontiers in Psychology*, 12, Article 729835.
<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2021.729835/full>
- Healy, M., Richard, A., & Kidia, K. (2022). *How to reduce stigma and bias in clinical communication: A narrative review*. *Journal of General Internal Medicine*, 37(10), 2533–2540. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9360372/>
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. Wiley.
https://archive.org/details/psychologyofinte00heidrich/page/n4/mode/1up?utm_source=chatgpt.com
- Kelley, H. H. (1973). *The processes of causal attribution*. *American Psychologist*, 28(2), 107–128. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0033-2909.28.2.107>
- Leff, S. S., Waasdorp, T. E., Paskewich, B. S., Bevans, K. B., & Winston, F. K. (2020). *The Free2B multi-media bullying prevention experience: An exemplar of scientific edutainment*. *Frontiers in Psychiatry*, 11, Article 679.
<https://www.frontiersin.org/journals/psychiatry/articles/10.3389/fpsyg.2020.00679/full>

- Modecki, K. L., Low-Choy, S., Vasco, D., Vernon, L., & Uink, B. (2021). *Commentary response: Smartphone use and parenting: Re-stratifying the multiverse for families of young children. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 62*(12), 1497–1500. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13433>
- Osterhaus, C., & Koerber, S. (2021). The development of advanced theory of mind in middle childhood: A longitudinal study from age 5 to 10 years. *Child Development, 92*(5), 1872–1888. <https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cdev.13627>
- Pérez, J., Castro, M., Awad, E., López, G., & Reneses, M. (2023). *Virtual harassment, real understanding: Using a serious game and Bayesian Networks to study cyberbullying. SSRN.* https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4648587
- Ratner, K. G. (2020). *Social Cognition. Oxford Research Encyclopedia of Psychology.* <https://spl.psych.ucsb.edu/publication/journal-article/social-cognition/Social%20Cognition.pdf>
- Ratnayaka, G., Atapattu, T., Herath, M., Zhang, G., & Falkner, K. (2020). *Enhancing the identification of cyberbullying through participant roles.* <https://aclanthology.org/2020.alw-1.11.pdf>
- Russo-Ponsaran, N., McKown, C., Karls, A., & Wu, I. (2021). Psychometric properties of Virtual Environment for Social Information Processing (VESIP), a social information processing simulation assessment for children. *Social Development, 30*(3), 615–640. <https://eric.ed.gov/?id=ED613494>
- Saxe, R. (2006). *Uniquely human social cognition. Current Opinion in Neurobiology, 16*(2), 235–239. <https://saxelab.mit.edu/wp-content/uploads/2018/11/Saxe-R.-2006.-Uniquely-Human-Social-Cognition-Current-Opinion-in-Neurobiology.pdf>
- Van Reemst, L., & Jongerling, J. (2021). Measuring and modeling exposure to external workplace aggression in three types of emergency responders. *Journal of Interpersonal Violence, 36*(17-18), 7978–8003. <https://doi.org/10.1177/0886260519847780>